

Regelrådets uppgift är att granska och yttra sig över kvaliteten på konsekvensutredningar till författningsförslag som kan få effekter av betydelse för företag.

Klimat- och näringslivsdepartementet

Yttrande över promemorian om tillsyn och kontroll inom miljöbalkens område

Regelrådets ställningstagande

Regelrådet bedömer att konsekvensutredningen inte uppfyller kraven i förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar.

Bakgrund och innehållet i förslaget

I promemorian föreslås att ansvar för tillsyn inom miljöbalkens område ska kunna överlämnas från en kommun till en statlig myndighet om en kommun begär det. Förslagsställaren anger att förslaget syftar till att öka flexibiliteten i fördelningen av ansvar för tillsyn mellan statliga tillsynsmyndigheter och kommunerna och att därigenom bidra till en mer ändamålsenlig och resurseffektiv tillsyn.

Förslagsställaren föreslår även att en marknadskontrollmyndighet ska kunna komma överens med en kommun om att kommunen ska utföra ytterligare kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning. Förslaget innebär bland annat att kommunala nämnder ska kunna göra fysiska kontroller eller kontroller i laboratorium om det är lämpligt för de produkter och för den kontroll som nämnden ska utföra enligt överenskommelsen. Förslagsställaren anger att förslaget syftar till att skapa förutsättningar för en mer effektiv kontroll av sådana produkter som kommunen redan i dag utför kontroll av.

Vidare föreslås att regeringen eller den myndighet som regeringen föreskriver ska kunna begära kostnadsfria prover av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor. Förslaget gäller inte bara myndigheter som utövar tillsyn enligt miljöbalken utan även myndigheter som utför kontroll enligt EU:s kontrollförordningar. Vidare föreslås att länsstyrelsen och den kommunala nämnden ska kunna begära kostnadsfria prover av kemiska produkter och biotekniska organismer vid kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning.

I promemorian föreslås även att myndigheter bör, om inte särskilda skäl talar mot det, ha rätt att återkräva kostnader för testköp av en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara. Detsamma föreslås gälla för myndigheter som inom miljöbalkens tillämpningsområde utövar kontroll enligt EU:s kontrollförordningar. Förslagsställaren anger att samma regler bör gälla oberoende av om det är en statlig eller kommunal myndighet som utövar tillsynen eller kontrollen. Förslagsställaren anger att en sådan ordning bidrar till enhetlighet och förutsägbarhet när det gäller kostnadsansvaret för dem som omfattas av tillsynen eller kontrollen. Förslagsställaren anger att det även bidrar till myndigheternas möjlighet att få full täckning för kostnader de har i samband med kontroll av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor.

Konsekvenser för företag

Förslagsställaren anger att det är svårt att uppskatta hur många verksamhetsutövare som påverkas av förslagen om överföring av tillsynsansvar från kommun till tillsynsmyndighet samt inom vilka områden dessa företag är verksamma. Förslagsställaren anger att även företag som tillhandahåller sådana kemiska produkter och varor på marknaden som omfattas av marknadskontroll inom miljöbalkens tillämpningsområde berörs av förslagen.

Förslagsställaren anger att det i dag är en stor mängd företag, så som dagligvarubutiker och drivmedelsstationer och detaljhandelsföretag som säljer kemiska produkter, inklusive kosmetiska produkter, och varor. Förslagen rör såväl små lokala butiker som stora varumarknader och företag som säljer enbart konsumentprodukter. De rör även företag som säljer produkter för industrin eller för professionellt bruk. Utöver dessa berörs även e-handlare utan egna butiker. Förslagsställaren anger att det är svårt att uppskatta exakt hur många företag det handlar om eftersom det inte finns fullständiga register. Förslagsställaren anger att tillgänglig statistik över företag utgår från SNI-koder som företagen själva registrerar sin verksamhet efter, vilket kan leda till både överskattning och underskattning av antalet företag som är relevanta för kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning.

Förslagsställaren anger att förslaget om att regeringen ska få meddela föreskrifter om att en statlig tillsynsmyndighet får ta över av ansvar för tillsyn från en kommun syftar bland annat till att skapa större enhetlighet i tillsynen, vilket ger förutsättningar för konkurrens på mer lika nivå. Förslagsställaren anger att förslaget kan leda till konsekvenser för företag i den utsträckning som möjligheten för en statlig myndighet att överta tillsyn från en kommun utnyttjas. Om ansvaret för ett tillsynsobjekt flyttas från en kommunal till en statlig myndighet kan det leda till att den berörda verksamhetsutövaren får betala en annan tillsynsavgift än tidigare. Förslagsställaren anger att avgiftsnivåer skiljer sig mellan olika kommuner och för olika verksamheter, vilket kan innebära att avgiften antingen blir lägre eller högre om en statlig tillsynsmyndighet tar över ansvaret för tillsynen. Förslagsställaren anger att det därför svårt att uppskatta om och hur förslaget kommer påverka enskilda verksamhetsutövares kostnader och intäkter.

Förslagsställaren anger att om ett företag, efter en överenskommelse mellan en marknadskontrollmyndighet och en kommun, enbart kontrolleras av kommunen kan det bidra till positiva effekter i form av att kontrollen blir mer sammanhållen och effektiv.

Förslagsställaren anger att det även kan leda till färre tillsyns- eller kontrollbesök, vilket leder till minskad tidsåtgång och lägre kostnader för företagen. Vidare anger förslagsställaren att, i den utsträckning som förslaget leder till ökad kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning, kan det bidra till att utjämna eventuella konkurrensfördelar för de företag som säljer produkter som inte överensstämmer med lagstiftningen. Detta är en fördel för de företag som är nogga med, och lägger kostnader på, att följa befintlig lagstiftning som gäller produkterna.

Gällande förslaget om kostnadsfria prover, ersättning för provtagning och undersökning av prov samt ersättning för testköp anger förslagsställaren att det kommer att medföra ökade kostnader för de företag som blir föremål för förelägganden om kostnadsfria prover som ett led i marknadskontrollmyndigheternas och kommunernas kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning. Förslagsställaren anger att dessa kostnader gäller för de kemiska produkterna eller varorna, provlämnandet i sig och de administrativa kostnader som följer av detta förfarande, inklusive eventuella domstolsprocesser. Vidare anger förslagsställaren att den som har lämnat ett sådant kostnadsfritt prov ska ha rätt till ersättning från myndigheten, om det finns särskilda skäl för det. Särskilda skäl för att en

verksamhetsutövare ska få ersättning för ett prov kan vara att varan eller produkten är särskilt dyr eller att tillsynsmyndigheten har begärt fler prov än vad som är normalt.

Vad gäller förslaget om att myndigheter som utövar tillsyn enligt miljöbalken eller utför kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar ska kunna begära ersättning för testköp av kemiska produkter, biotekniska organismer eller varor anger förslagsställaren att huvudregeln blir, liksom när det gäller rätten för myndigheter att begära kostnadsfria prover, att företagen får stå för kostnaden för provet. Företagen kommer dock inte att behöva återbetala myndighetens kostnader för testköp, om produkten är särskilt dyr eller om myndigheten har köpt in fler prov än vad som är normalt.

Förslaget medför även ökade kostnader för de företag som blir föremål för ersättningsskyldighet för kostnader för provtagning och undersökning av prov. Dessa kostnader gäller provtagningen i sig, analyskostnaderna och de administrativa kostnader som följer av detta förfarande, inklusive eventuella domstolsprocesser. Företagen ska dessutom inte behöva betala undersökningen av provet om det finns särskilda skäl för det.

Konsekvensutredningen saknar en beskrivning av särskilda hänsyn till små företag vid reglernas utformning.

Motivering till Regelrådets ställningstagande

Regelrådet konstaterar att förslagen syftar till att åstadkomma en mer ändamålsenlig och resurseffektiv tillsyn. Förslaget kan, utifrån den information som framgår i konsekvensutredningen, innebära konsekvenser för företag men det framgår inte tydligt hur omfattande dessa konsekvenser kan vara. Förslagsställaren beskriver att företag i många olika branscher och delar av värdekedjan kan påverkas men att det är svårt att ange ett exakt antal. Regelrådet finner att en komplettering med ett ungefärligt antal företag, såväl som information om dessa företags storlek, hade varit önskvärd. Regelrådet finner därför beskrivningen av berörda företag godtagbar trots önskvärda förtydliganden.

Vad gäller beskrivningen av påverkan på berörda företags kostnader och intäkter så saknas kvantifieringar, vilket är en brist. Regelrådet konstaterar att förslagsställaren anger att det är svårt att uppskatta hur förslaget om överlåtelse av tillsynsansvar påverkar företagens intäkter och kostnader. Regelrådet finner att förslagsställaren ändå hade kunnat göra en kvantitativ analys av påverkan på företagens kostnader och intäkter i form av exempelberäkningar, för att illustrera hur några företag av olika storlek kan komma att påverkas av förslaget. För övriga förslag, bland annat förslaget om att företag ska ersätta myndigheters testköp, motiverar förslagsställaren inte varför kvantifieringar saknas. Regelrådet finner således att beskrivningen av förslagets påverkan på företagens intäkter, såväl som beskrivningen av förslagets påverkan på företagens kostnader, är bristfällig.

Regelrådet konstaterar att det finns vissa beskrivningar av påverkan på konkurrensförhållandena för berörda företag men att det saknas en analys av förslagets samlade konkurrenspåverkan. Bland annat beskriver förslagsställaren att förslaget, i den utsträckning som det leder till ökad kontroll enligt EU:s marknadskontrollförfordning, kan bidra till att utjämna eventuella konkurrensfördelar för de företag som säljer produkter som inte överensstämmer med lagstiftningen. Regelrådet konstaterar dock att det inte är säkert att en ökad kontroll kommer att ske i samtliga kommuner, varför konkurrenspåverkan kan se olika ut mellan kommuner. Ett liknande resonemang kan appliceras på förslaget om överlåtelse av tillsynsansvar, då kommunernas tillsynsavgifter varierar och således kan påverka företagen

olika beroende på vart i landet som företaget är lokaliserat. Regelrådet finner således att en djupare analys av påverkan på konkurrensförhållandena för berörda företag hade varit nödvändig för att denna delaspekt ska kunna anses godtagbar.

Viss information finns om åtgärder som har vidtagits för att begränsa förslagens kostnader och andra effekter. Exempelvis anger förslagsställaren att företagen inte kommer att behöva återbetala myndighetens kostnader för testköp om produkten är särskilt dyr eller om myndigheten har köpt in fler prov än vad som är normalt. Konsekvensutredningen hade dock kunnat kompletteras med ytterligare information, exempelvis i form av beräkningar, om hur dessa förslag bidrar till att begränsa de kostnadsökningar som förslagen innebär för berörda företag. Regelrådet finner redovisningen av åtgärder som har vidtagits för att begränsa förslagens kostnader och andra effekter godtagbar trots önskvärda förtydliganden.

Regelrådet konstaterar slutligen att konsekvensutredningen saknar en beskrivning av särskilda hänsyn till små företag vid reglernas utformning, vilket är en brist.

Regelrådet finner övriga delaspekter, utöver de som har nämnts ovan, tillräckligt tydligt redovisade och därmed godtagbara.

Regelrådet behandlade ärendet vid sammanträde den 28 maj 2025.

I beslutet deltog Anna-Lena Bohm, ordförande, Helena Fond, Hans Peter Larsson, Roland Sigbladh och Lars Silver.

Ärendet föredrogs av Erik Palm.

Anna-Lena Bohm
Ordförande

Erik Palm
Föredragande